

ПОЗИТИВНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ДЕРЖАВИ В СФЕРІ ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ: МЕЖІ ВИЗНАЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ

POSITIVE OBLIGATIONS OF THE STATE IN THE FIELD OF PERSONAL DATA PROTECTION: BOUNDARIES OF PROBLEM DEFINITION

Іщенко Ю.В., к.ю.н., доцент,
доцент кафедри загальнотеоретичного правознавства та публічного права
Національний університет «Києво-Могилянська академія»

Яковенко М.Ю., аспірант
Докторська школа імені родини Юхименків Національного університету «Києво-Могилянська академія»

Сучасне суспільство у своєму розвитку спирається, в першу чергу, на розвиток новітніх технологій. В умовах реалізації четвертої промислової революції ключовим елементом її проведення є інформація та доступ до такої інформації. Одним із видів інформації є персональні дані фізичних осіб. Доступ до такої інформації може мати як позитивний, так і негативний аспект. Держава не може бути остороною від проблематики захисту прав фізичних осіб, в тому числі в контексті захисту персональних даних. Діяльність органів публічної влади в сфері захисту персональних даних може бути розглянута як реалізація позитивних зобов'язань держави. Акти органів Ради Європи (РЄ) та Європейського Союзу (ЄС), як і міжнародне право загалом, впливають на процес створення та застосування нормативних актів в сфері захисту персональних даних на національному рівні. Національне законодавство в сфері захисту персональних даних має відповідати європейським стандартам.

Автори приходять до висновку, що зміст позитивних зобов'язань держави в сфері захисту персональних даних полягає у необхідності вживання заходів, створенні умов для забезпечення ефективної реалізації права на повагу до приватного і сімейного життя, та негативні зобов'язання (зобов'язок не втручатися у вказане право) при встановленні меж можливого втручання в особисте (приватне) життя, що здійснюється в загальних інтересах (втручання є законним, необхідним та пропорційним). Основне завдання держави під час реалізації своїх позитивних зобов'язань в сфері захисту персональних даних необхідно розглядати переважно у перспективному контексті. Реалізація позитивних зобов'язань держави має створювати відповідні юридичні, нормативні обмеження в першу чергу для органів публічної адміністрації, які мають забезпечити дотримання прав особи. В той же час є доцільним доповнити розуміння позитивних зобов'язань держави зобов'язком реагувати і на порушення прав особи з боку інших приватних осіб.

Ключові слова: захист персональних даних, позитивні зобов'язання, принципи належного врядування, захист прав і свобод фізичних осіб, органи публічної влади.

Modern society in its development relies, first of all, on the development of the newest technologies. In the context of the realization of the fourth industrial revolution, a key element of its implementation is information and access to such information. One of the types of information is the personal data of individuals. Access to such information may have both positive and negative aspects. The state cannot be aloof from the issue of protecting the rights of individuals, including in the context of personal data protection. The activity of public authorities in the field of personal data protection may be considered as the implementation of positive obligations of the state. Acts of the bodies of the Council of Europe (CoE) and the European Union (EU), as well as international law in general, affect the process of creating and applying normative acts in the field of personal data protection at the national level.

The authors conclude that the substance of the state's positive obligations in the field of personal data protection consists of the need to take measures, create conditions to ensure the effective implementation of the right to respect for private and family life, and negative obligations (the obligation not to interfere with the specified right) establishing the limits of possible interference in personal (private) life carried out in the general interest (interference is lawful, necessary and proportionate). The main objective of the state, during the implementation of its positive obligations in the field of personal data protection, shall be considered mainly in a perspective context. The realization of the positive obligations of the state should create appropriate legal and regulatory restrictions, first of all, for public administration bodies that shall ensure compliance with the rights of individuals. At the same time, it is expedient to supplement the understanding of the state's positive obligations with the obligation to respond to violations of individual rights by other private individuals.

Key words: protection of personal data, positive obligations, principles of good governance, protection of rights and freedoms, public authorities.

Постановка проблеми. Незважаючи на те, що війна з росією триває вже майже два роки, наше бажання приєднатися до Європейського Союзу тільки зростає. Такий крок потребує тектонічних змін, в тому числі і в сфері права. Державна політика України щодо адаптації законодавства до законодавства Європейського Союзу формується як складова частина правової реформи в Україні та спрямовується на забезпечення єдиних підходів до нормопроєкування, обов'язкового врахування вимог законодавства Європейського Союзу під час нормопроєкування, підготовки кваліфікованих спеціалістів, створення належних умов для інституціонального, науково-освітнього, нормопроєктивного, технічного, фінансового забезпечення процесу адаптації законодавства України [1].

Після того, як 23 червня 2022 року Європейський парламент ухвалив резолюцію із закликом невідкладно надати статус кандидата на членство в Європейському Союзі для України, а Європейська Рада надала Україні статус кандидата на вступ до Європейського Союзу, Рада

Європейського Союзу 14 грудня 2023 року вирішила розпочати переговори щодо вступу України до Європейського Союзу.

Метою статті є розгляд особливостей визначення меж позитивних зобов'язань держави в сфері захисту персональних даних.

Виклад основних положень. Майбутній вступ України до Європейського Союзу (далі – ЄС) вимагає вже зараз розпочинати кропітку роботу з наближення національного законодавства до стандартів ЄС. Така робота ведеться і, як приклад, можна навести Указ Президента України від 24 березня 2021 року, яким була затверджена Національна стратегія у сфері прав людини (далі – Стратегія) [2].

Доречним в контексті досліджуваної проблематики звернутись до четвертого розділу Стратегії, в якому визначаються стратегічні напрями, в яких має відбуватися її реалізація. Зокрема, проаналізуємо параграф шостий четвертого розділу в якому йдеться про забезпечення права на приватність.

Стратегічна ціль спрямована на те, щоби право на приватність кожної людини в Україні було захищено відповідно до міжнародних, у тому числі європейських, стандартів.

Проблеми, на вирішення яких спрямований стратегічний напрям:

1. Неузгодженість законодавства України про захист персональних даних з європейськими стандартами;

2. Відсутність ефективних засобів захисту права на приватність, запобігання і протидії порушенням законодавства про захист персональних даних під час обробки персональних даних;

3. Відсутність дієвого інституційного механізму незалежного контролю за дотриманням права на захист персональних даних;

4. Існування надмірних баз персональних даних, володільцями або розпорядниками яких є органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства державної або комунальної форми власності, що належать до сфери управління таких органів;

5. Існування практики порушення права на невтручання в особисте і сімейне життя осіб, які перебувають у місцях несвободи [2].

Завдання, які має реалізувати влада України, є доволі складними та такими, які потребують узгодженої та скоординованої діяльності українського парламенту, органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування. В чому ми бачимо складність завдань, які мають забезпечити реалізацію Стратегії?

В контексті проблеми, яка зазначена під першим номером, вбачається необхідність приведення законодавства України щодо забезпечення права на приватність у відповідність із міжнародними зобов'язаннями України та стандартами ООН, Ради Європи, ЄС. Як ми бачимо, це завдання має бути реалізовано, в першу чергу, Верховною Радою України. Безумовно, що таке законодавство є, але воно ще не в повній мірі відповідає міжнародним стандартам.

Відповідно до статті 15 Угоди про асоціацію між Україною та ЄС Україна взяла на себе зобов'язання «забезпечити належний рівень захисту персональних даних відповідно до найвищих європейських та міжнародних стандартів, зокрема відповідних документів Ради Європи». У цьому випадку під найвищими європейськими та міжнародними стандартами можна розуміти, зокрема, два документи. Перший – це модернізована Конвенція про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних, так звана Конвенція 108+. Другий – це загальний регламент про захист даних, відомий як GDPR (General Data Protection Regulation) [3].

Метою Конвенції Ради Європи від 28 січня 1981 року № 108 «Про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних» (Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data. Amendment to Convention ETS No. 108 (далі – Конвенція)) є забезпечення на території кожної Сторони (держави – члена Ради Європи, яка підписала Конвенцію) для кожної особи, незалежно від її громадянства або місця проживання, дотримання її прав й основоположних свобод, зокрема її права на недоторканість приватного життя, у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних, що її стосуються [4].

Після свого прийняття Конвенція послужила основою для режимів захисту даних у 47 державах-членах Ради Європи, а також у деяких країнах, розташованих далеко за європейськими кордонами [5]. Важливим фактором є те, що Конвенція є першим обов'язковим міжнародним документом, який спрямований на захист осіб від зловживань, які можуть бути наявними під час збору та обробки персональних даних, і який, водночас, спрямований на регулювання транскордонного потоку персональних даних

[6]. На свій час Конвенція мала дуже прогресивний характер, оскільки, на додаток до надання гарантій щодо збору та обробки персональних даних, Конвенція забороняла обробку конфіденційних даних про расу, політичні погляди, здоров'я, релігію, статеве життя, судимість тощо [6]. Відповідний належний захист та закріплення прав осіб у відповідній сфері просто був відсутній до моменту прийняття Конвенції.

У той же час регулювання положення Конвенції не «стоять на місці». Відповідно, 18 травня 2018 року був прийнятий Протокол про внесення змін до Конвенції, який покликаний модернізувати Конвенцію у світлі нових викликів правам людини та основним свободам, зокрема праву на приватне життя задля кращого вирішення нових проблем приватності, у зв'язку з використанням нових інформаційних та комунікаційних технологій, глобалізації операцій з обробки персональних даних [6].

Конвенція закріплює основні принципи обробки персональних даних, які знаходять свій прояв у статті 5 Конвенції. Відповідна стаття визначає, що персональні дані, які піддаються автоматизованій обробці, повинні:

- отримуватися та оброблятися сумлінно та законно;
- зберігатися для визначених і законних цілей та не використовуватися в спосіб, не сумісний із цими цілями;
- бути адекватними, відповідними та ненадмірними стосовно цілей, для яких вони зберігаються;
- бути точними та, в разі необхідності, оновлюватися;
- зберігатися у формі, яка дозволяє ідентифікацію суб'єктів даних не довше, ніж це необхідно для мети, для якої такі дані зберігаються [4].

В цілому положення Конвенції вимагають відповідних заходів безпеки, спрямованих на запобігання випадковому чи несанкціонованому знищенню або випадковій втраті персональних даних, а також – на запобігання несанкціонованим доступу, зміні або поширенню. У той же час Конвенція визначає додаткові гарантії для суб'єктів даних: суб'єкти даних мають, зокрема, такі права, як (i) з'ясування факту про існування файлу персональних даних, його основних цілей, а також особу та місцезнаходження контролера такого файлу; (ii) отримання підтвердження або спростування факту зберігання своїх персональних даних, що включає також отримання таких даних у зрозумілій формі; (iii) вимагання, у відповідних випадках, виправлення або знищення таких даних; та (iv) використання засобів правового захисту у випадку порушення наведених прав [4]. На додаток, Конвенція зобов'язує контролерів даних негайно повідомляти компетентний наглядовий орган про порушення даних, особливо про порушення прав і свобод суб'єктів даних [7].

Зазначені принципи та положення лягли в основу положень Регламенту Європейського парламенту і Ради (ЄС) 2016/679 про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних і про вільний рух таких даних, про який буде йтися надалі.

Доволі складним також виглядає завдання, яке передбачає забезпечення імплементації Регламенту Європейського парламенту і Ради (ЄС) 2016/679 про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних і про вільний рух таких даних (далі – Регламент 2016/679).

Враховуючи стрімкий розвиток технологій, інтернету та спрямованості людства до цифровізації більшості процесів, пошук будь-якої інформації став не тільки легшим, а й доступнішим, що призводить до появи нових викликів для захисту персональних даних. У зв'язку з цим було прийнято Регламент 2016/679, який можна вважати найсильнішим у світі набором правил захисту даних, які покращують можливості доступу людей до інформації про них і встановлюють обмеження на те, що організації можуть робити з персональними даними [8]. Коротко кажучи, Регламент 2016/679 – це документ із обов'язковими пра-

вилами щодо того, як організації та компанії повинні використовувати персональні дані у безпечний спосіб [9].

Важливим чинником є транскордонний характер Регламенту 2016/679, який полягає у його поширенні не тільки на суб'єктів з ЄС, а й також суб'єктів, які знаходяться поза його межами (у випадках, визначених Регламентом 2016/679). Це означає, що навіть якщо компанія не працює в ЄС (скажімо, вона розташована в США), але має клієнтів у ЄС, вона повинна діяти у відповідності до Регламенту 2016/679 [9]. Задля досягнення балансу між необхідним захистом прав людини та інтересами суб'єктів господарювання у власному розвитку Регламент 2016/679 представив нові концепції захисту даних, серед яких, зокрема:

- розширені визначення «персональних даних» і «конфіденційних даних»;
- заходи притягнення до відповідальності;
- розширені права суб'єктів даних, включаючи право бути забутих і заперечувати проти автоматизованої обробки даних;
- положення про повідомлення про порушення даних [9];

На додаток до цього, Регламент 2016/679 визначає основні принципи опрацювання персональних даних:

- обробка повинна бути законною, правомірною і прозорою;
- збір даних має бути для чітко визначених цілей, і несумісною є обробка для інших цілей;
- обробка повинна бути мінімізованою до міри необхідності в персональних даних з огляду на цілі опрацювання;
- дані повинні бути точними та оновлюваними;
- зберігання даних повинно бути обмеженим у часі;
- обробка повинна гарантувати безпеку даних через відповідні заходи (цілісність і конфіденційність);
- Суб'єкти опрацювання даних повинні вживати відповідних заходів та забезпечувати наявність записів, щоб мати можливість продемонструвати свою відповідність Регламенту 2016/679 [10].

Наведене вище є лише маленькою частиною фундаментальних та прогресивних положень, які закріплює Регламент 2016/679, що створює відповідні виклики для правових систем країн, які бажають відповідати вимогам ЄС та імплементувати їх на національному рівні.

Активної діяльності органів влади вимагає реалізація таких завдань Стратегії: запровадження системи, яка унеможливила створення надмірних баз персональних даних та виключає можливість протиправного втручання у приватність; створення механізмів, які мінімізують зловживання під час проведення оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих дій; забезпечення дотримання права на приватність у медичній сфері та сфері соціального захисту; забезпечення гарантії дотримання права на приватність осіб, які перебувають у місцях несвободи [2].

Реалізація визначених Стратегією завдань необхідно розглядати в контексті змісту статті третьої Конституції України, в якій зазначається, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави [11].

Держава декларує свою відповідальність перед людиною за свою діяльність. В той же час цьому формулюванню безумовно бракує відсутність у цій статті згадки про відповідальність держави за свою бездіяльність. Такий висновок ґрунтується на тих засадах захисту прав особи, які закладені в основу адміністративного судочинства.

Зокрема, про це зазначено у статті 5 Кодексу адміністративного судочинства України в якій йдеться про те, що кожна особа має право в порядку, встановленому цим Кодексом, звернутися до адміністративного суду, якщо вважає, що рішенням, дією чи бездіяльністю суб'єкта владних повноважень порушені її права, свободи або законні інтереси [12].

Повертаючись до механізмів реалізації визначених Стратегією завдань необхідно зазначити, що ця реалізація має відбуватися в парадигмі такого явища, як належне врядування. У країнах ЄС щодо принципів належного урядування погодженою є позиція, що вони встановлюють стандарти, стимулюють публічних службовців на забезпечення публічного інтересу. При цьому їх формальна легалізація здійснюється в різного рівня нормах адміністративного права – від конституційних норм до окремих нормативних актів і судових прецедентів. Тим самим значення принципів належного урядування для публічного адміністрування полягає в тому, що вони встановлюють стандарти та стимулюють публічних службовців на забезпечення публічного інтересу [13].

Досліджуючи основні аспекти належного врядування не можна не згадати рішення Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) в справі «Рисовський проти України» (Заява № 29979/04). У пункті 71 цього рішення ЄСПЛ зазначив, що принцип «належного урядування», як правило, не повинен перешкоджати державним органам виправляти випадкові помилки, навіть ті, причиною яких є їхня власна недбалість. Державні органи, які не впроваджують або не дотримуються своїх власних процедур, не повинні мати можливість отримувати вигоду від своїх протиправних дій або уникати виконання своїх обов'язків. Ризик будь-якої помилки державного органу повинен покладатися на саму державу, а помилки не можуть виправлятися за рахунок осіб, яких вони стосуються [14].

Така позиція ЄСПЛ підкреслює можливість та необхідність дослідження проблематики захисту персональних даних як реалізації позитивних зобов'язань держави.

Саму ідею існування позитивних зобов'язань держави сформулював Перший сенат Конституційного Суду України у рішенні від 5 червня 2019 року № 3-р(І)/2019. Конституційний Суд України наголошує, що держава зобов'язана не тільки утримуватися від порушень чи непропорційних обмежень конституційних прав, а й вживати належних заходів для забезпечення можливості їх повної реалізації кожною особою, яка перебуває під її юрисдикцією. З цією метою законодавець та інші органи публічної влади повинні запроваджувати таке юридичне регулювання, що має відповідати конституційним нормам і принципам, та створювати механізми для ефективного захисту конституційних прав і свобод [15]. Ще більш конкретно про позитивні зобов'язання держави зазначається у рішенні КСУ від 1 червня 2016 року № 2-рп/2016 [16].

Практику ЄСПЛ в своїй роботі, присвяченій проблематиці позитивних зобов'язань держави з захисту конституційного права на особисте життя, вивчає Стадник І. М. Він дослідив десять справ Європейського Суду з прав людини і прийшов до висновку щодо забезпечення права на особисте життя на державу покладатися позитивні зобов'язання, зміст яких полягає у необхідності вживання заходів, створенні умов для забезпечення ефективного реалізації права на особисте життя, та негативні зобов'язання (обов'язок не втручатися у вказане право) при встановленні меж можливого втручання в особисте (приватне) життя, що здійснюється в загальних інтересах [17, с. 115–116].

Для того, щоб уточнити, як саме можуть бути сформульовані або визначені позитивні зобов'язання держави в сфері захисту персональних даних необхідно звернутися до Закону України «Про інформацію», в якому зазначено, що одним із видів інформації, є інформація про фізичну особу [18].

Інформація про фізичну особу (інша назва такої інформації – персональні дані) це відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована. Не допускаються збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та захисту прав людини. До конфіденційної інформації про фізичну особу належать, зокрема, дані про її національність, освіту, сімейний стан, релігійні переконання, стан здоров'я, а також адреса, дата і місце народження [18].

Одним із пріоритетних завдань численних органів публічної влади є саме збір, зберігання та використання персональних даних. Наприклад, відповідно до Закону України «Про Національну поліцію», поліція може створювати власні реєстри та бази даних, необхідні для забезпечення щоденної діяльності органів (закладів, установ) поліції у сфері трудових, фінансових, управлінських відносин, відносин документообігу, а також бази даних, що формуються в процесі здійснення оперативно-розшукової діяльності відповідно до закону, та інформаційно-аналітичні системи (у тому числі міжвідомчі), необхідні для виконання покладених на неї повноважень [19].

Законом України «Про Єдиний державний реєстр призовників, військовозобов'язаних та резервістів» визначено, що такий Реєстр є автоматизованою інформаційно-телекомунікаційною системою, призначеною для збирання, зберігання, обробки та використання даних про призовників, військовозобов'язаних та резервістів, створеною для забезпечення військового обліку громадян України. В статті 7 цього Закону встановлено, які дані належать до персональних даних призовника, військовозобов'язаного та резервіста [20]. Якщо проаналізувати обсяг та види даних, які державні органи збирають щодо призовника, військовозобов'язаного та резервіста, то можна прийти до висновку, що база персональних даних зазначених осіб може бути віднесена до категорії надмірних. В той же час не можна забувати, за яких умов така база даних буде використовуватися. Йдеться про правовий режим воєнного стану. Можна зробити висновок, що позитивні зобов'язання держави в такій ситуації будуть мати динамічний характер, а не статичний (незмінний).

Важливість і актуальність досліджуваної тематики також ілюструється наявністю спеціального закону. Закон України «Про захист персональних даних», який регулює правові відносини, пов'язані із захистом і обробкою персональних даних, і спрямований на захист основоположних прав і свобод людини і громадянина, зокрема права на невтручання в особисте життя, у зв'язку з обробкою персональних даних [21].

Безпосередній розвиток технологій має суттєвий вплив і на розвиток нормотворення та нормозасмгосування. Зараз знаходимося в ситуації, коли технологічні зміни змушують змінювати і сферу суто юридичну. Юридичне оформлення наслідків технічного прогресу багато в чому має ретроспективний характер, тобто є реакцією суспільства на зміни, що вже відбулися.

Ми бачимо основне завдання держави під час реалізації своїх позитивних зобов'язань в сфері захисту персональних даних більше у перспективному контексті. Реалізація

позитивних зобов'язань держави має створювати відповідні юридичні, нормативні обмеження в першу чергу для органів публічної влади, які мають забезпечити дотримання прав особи. Мабуть, у цій пропозиції і прихована основна небезпека. З одного боку реакція держави на технічний прогрес є ретроспективною, але реалізація позитивних зобов'язань має базуватися на певних прогнозах і припущеннях. Саме тому може йтися про здійснення позитивних зобов'язань держави в сфері захисту персональних даних з дотриманням фундаментальних принципів права.

Як зазначає Ганна Христова, «сьогодні позитивні зобов'язання держави становлять невід'ємну частину міжнародного, передусім європейського права прав людини, та входять до усталеного категоріального апарату західної юриспруденції. Такі зобов'язання дають змогу переосмислити модель взаємодії людини та держави у сучасних цивілізаційних умовах; віднайти системні зв'язки між правами особи та обсягом і характером обов'язків держави щодо їх реалізації; встановити межі відповідальності держави у разі їх порушення, зокрема і з боку приватних осіб. Доктрина позитивних зобов'язань є концептуальним підґрунтям юридичної оцінки державної політики у сфері прав людини й ужитих державою заходів, спрямованих на захист та забезпечення основоположних прав і свобод» [с. 102, 22].

Вважаємо за доцільне звернути увагу у вищезгаданій статті Ганни Христової на той фрагмент, у якому, з посиланням на роботи П. ван Д'юка, М. Пітканена та Д. Ксеноса, розглядається доктринальне обґрунтування позитивних зобов'язань держави саме з її обов'язком активного захисту прав людини від актів втручання з боку приватних осіб [с. 107, 22].

Тобто йдеться про певний відхід, а скоріше – доповнення, традиційних поглядів на позитивні зобов'язання, як на захист прав та інтересів особи від порушень з боку органів публічної влади, обов'язком держави реагувати і на порушення прав особи з боку інших приватних осіб. Безумовно, такий підхід щодо розуміння сутності позитивних зобов'язань держави виглядає більш системним та доцільним. Такий підхід до характеристики позитивних зобов'язань держави є особливо цінним саме в сфері захисту персональних даних фізичних осіб.

Висновки. Таким чином, на підставі проведеного дослідження, є підстави стверджувати, що на державу покладаються позитивні зобов'язання, зміст яких полягає у необхідності вживання заходів, створенні умов для забезпечення ефективної реалізації права на особисте життя. Позитивні зобов'язання держави в умовах дії правового режиму воєнного стану мають динамічний характер, а не статичний (незмінний). Наслідком цього може бути створення так званих надмірних баз даних, що обумовлено необхідністю забезпечення потреб сектору оборони і безпеки країни. Ми бачимо основне завдання держави під час реалізації своїх позитивних зобов'язань в сфері захисту персональних даних більше у перспективному контексті. Реалізація позитивних зобов'язань держави має створювати відповідні юридичні, нормативні обмеження в першу чергу для органів публічної адміністрації, які мають забезпечити дотримання прав особи. В той же час є доцільним доповнити розуміння позитивних зобов'язань держави обов'язком реагувати і на порушення прав особи з боку інших приватних осіб.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України, Програма, Перелік від 18 берез. 2004 р. № 1629-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1629-15> (дата звернення: 11.01.2024).
2. Про Національну стратегію у сфері прав людини : Указ Президента України, Стратегія від 24 бер. 2021 р. № 119/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/119/2021> (дата звернення: 10.01.2024).
3. Право на приватність: навіщо Україні новий закон про захист персональних даних. *Європейська правда*. 15.12.2022. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/experts/2022/12/15/7152519/#:~:text=У%20цьому%20випадку%20під%20найвищими%20європейськими%20та%20міжнародними,загальний%20регламент%20про%20захист%20даних%20С%20відомий%20як%20GDPR> (дата звернення: 10.01.2024).
4. Конвенція про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних : Конвенція від 28 січ. 1981 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/994_326 (дата звернення: 10.01.2024).

5. Cécile de Terwangne. Council of Europe convention 108+: A modernised international treaty for the protection of personal data. *Computer Law & Security Review*. April 2021. Vol. 40. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0267364920301023?via%3Dihub> (дата звернення: 12.01.2024).
6. International: Origins of Data Privacy Day – Convention 108. *OneTrust DataGuidance* : веб-сайт. URL: <https://www.dataguidance.com/opinion/international-origins-data-privacy-day-convention> (дата звернення: 12.01.2024).
7. Protocol amending the Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data : Protocol from 10 October 2018 No. 223. URL: <https://rm.coe.int/16808ac918> (дата звернення: 12.01.2024).
8. Matt Burgess. What is GDPR? The summary guide to GDPR compliance in the UK. *WIRED*. 24.03.2020. URL: <https://www.wired.co.uk/article/what-is-gdpr-uk-eu-legislation-compliance-summary-fines-2018> (дата звернення: 12.01.2024).
9. The Ultimate Guide to the GDPR. *Osano* : веб-сайт. URL: <https://www.osano.com/gdpr> (дата звернення: 12.01.2024).
10. Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation) : Regulation from 27 April 2016 No. 2016/679. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj> (дата звернення: 12.01.2024).
11. Конституція України : Конституція України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 10.01.2024).
11. Кодекс адміністративного судочинства України : Кодекс України від 6 лип. 2005 р. № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2747-15> (дата звернення: 10.01.2024).
12. Галіцина Н. В. Принципи "Good governance" і "Good administration" в адміністративному праві. *Юридичний бюлетень*. 2020. Випуск 13. С. 101–110. URL: <http://www.lawbulletin.oduvv.od.ua/archive/2020/13/14.pdf> (дата звернення: 10.01.2024).
13. Справа «Рисовський проти України» (Заява № 29979/04) : Рішення Європейського суду з прав людини від 20 жовт. 2011 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/974_854 (дата звернення: 10.01.2024).
14. Рішення Першого сенату Конституційного Суду України у справі за конституційною скаргою товариства з обмеженою відповідальністю "МЕТРО КЕШ ЕНД КЕРІ УКРАЇНА" щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень абзаців двадцять четвертого, двадцять п'ятого, двадцять шостого розділу I Закону України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо уточнення деяких положень та усунення суперечностей, що виникли при прийнятті Закону України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні" від 23 березня 2017 року № 1989-VIII : Рішення Конституційного суду України від 5 черв. 2019 р. № 3-р(I)/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/va03p710-19> (дата звернення: 10.01.2024).
15. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення третього речення частини першої статті 13 Закону України "Про психіатричну допомогу" (справа про судовий контроль за госпіталізацією недієздатних осіб до психіатричного закладу) : Рішення Конституційного суду України від 1 черв. 2016 р. № 2-рп/2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v002p710-16> (дата звернення: 10.01.2024).
16. Стадник І.М. Позитивні зобов'язання держави з захисту конституційного права на особисте життя. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 5. С. 114–117. URL: http://www.lsej.org.ua/5_2022/23.pdf (дата звернення: 10.01.2024).
17. Про інформацію : Закон України від 2 жовт. 1992 р. № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2657-12> (дата звернення: 10.01.2024).
18. Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/580-19> (дата звернення: 10.01.2024).
19. Про Єдиний державний реєстр призовників, військовозобов'язаних та резервістів : Закон України від 16 бер. 2017 р. № 1951-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1951-19> (дата звернення: 10.01.2024).
20. Про захист персональних даних : Закон України від 01 черв. 2010 р. № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2297-17> (дата звернення: 10.01.2024).
21. Ганна Христова. Доктрина позитивних зобов'язань держави у сфері прав людини: основні аспекти розуміння. *Право України*. 2019. № 6. С. 100–118.